

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΣ

Δημοσιεύομεν κατωτέρω αὐτούσιον μετὰ ὑποσημειώσεων καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας καὶ κατ' ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς τὴν ἀχρονολόγητον διαθήκην τοῦ ὁσίου Νικάνορος¹ τοῦ Θεσσαλονικέως, ἰδρυτοῦ τῆς σταυροπηγιακῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ (Ζάβορδας) ἐν τῷ Καλλιστράτῳ ὄρει παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα, ἀντιγραφεῖσαν μετὰ πολυαρίθμων σφαλμάτων ὑπὸ τινος Ἰωάννου Ζωγράφου ἐξ Ἰωαννίνων τὸ ἔτος 1692 ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ πιτακίου (εἰκὼν 1).

Ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, ρυθμοῦ βυζαντινοῦ, σχήματος σταυροῦ (Εἰκὼν 2), εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος, ὡς ἀναγράφεται ἐν τῇ σφζομένη κτιτορικῇ ἐπιγραφῇ, ἣτις εὐρίσκεται ἐντοιχισμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ κωδωνοστασίου, ὡς καὶ εἰς τὴν σελίδα 197 τοῦ κώδικος τῆς μονῆς μνημονεύεται, ἔχουσα οὕτω :

ἤγειρεν ναὸν ἐκ βάρων τῷ σωτήρι
Νικάνωρ προστατῆς τε μονῆς τῆς θείας
σὺν τῇ ἀδελφότητι ψυχῆς ἐκ πόθου
τούτοις λόγε δώρησας² πταισμάτων λύσιν

ἐν ἔτει ζ̄μβ̄ ἰνδικτιώνος β̄³

¹ Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ τὴν 7ην Αὐγούστου μεῖ ἰδιαιτέραν ἀκολουθίαν, μὴ περιλαμβανομένην εἰς τὸ Μηναιόν. Ἡ ἀκολουθία του ἐξεδόθη πολλάκις. Βλέπε α') Bibliographie des acolouthies grecques, Louis Petit, ἐκδόσεως 1926 σελ. 205. β') Κατάλογος ἐντύπων Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζᾶνης Ν. Π. Δελιαλῆ ἐκδοσις 1948, σελ. 19, ἀρ. 67. Ἐπίσης εἰς ἕτερον βιβλίον ἀκολουθιῶν σφζεται χειρόγραφος ἀκολουθία διάφορος τῶν προηγουμένων. Βλέπε ἴδιον κατάλογον σελ. 19, ἀρ. 66. γ') Τέλος ὁμοία τῶν ὑπὸ τοῦ Louis Petit μνημονευμένων ἐξεδόθη τῷ 1953 ἐν Κοζάνῃ ὑπὸ τοῦ Δ. Γκαβανᾶ.

² Γρ. δώρησαι.

³ ζ̄μβ̄ = 7042 ἀπὸ κτίσεως κόσμου = 1534 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως. Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἡμερομηνίας δὲν ἀντιστοιχεῖ δεύτερον ἔτος ἰνδικτιώνος, ἀλλὰ ἔβδομον. Ἐπὶ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς τὸ «μ» = 40 φαίνεται ξαναγραμμέον ὡς «κ» = 20, δημιουργομένης νέας χρονολογίας (7022) = 1514, εἰς τὴν ὁποίαν ἀντιστοιχεῖ δεύτερον ἔτος ἰνδικτιώνος.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

† νεόφυτος¹ ἔλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης λουσιτιανῆς | βουλ-
γαρίας σερβίας ἀλβανίας καὶ τῶν λοιπῶν : —

† νικάνωρ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς πατήρ. καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν
τῆ μο|νῆ τῆς σεβασμίας τοῦ σωτήρος χριστοῦ. ὃς γέγονεν καὶ κτίτωρ τῆς
5 αὐτῆς μονῆς. | κατὰ ἀποκάληψιν θεοῦ γενομένου ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις,
καὶ πολυ|κίνδυναις τοῦ ὀγδόου αἰῶνος. τοῖς εὐρισκομένοις μοναχοῖς.
ἱεροδιακόνους | τε καὶ ἱερομονάχοις τε. καὶ πνευματικοῖς. μετὰ καὶ τοῦ
δευτεράριου² τοῦ λεγομένου δικαίου. καὶ τὸν μέλλοντα κατὰ καιρὸν τὴν
ἡγουμένην ἀναδέχεσθε ἐν κυρίῳ | χაίρειν. ἐγὼ ἀδελφοὶ ἐβουλώμην γρά-
10 ψα διαθήκην πλατήτερον. διαλαμβάνουσα τὰ πάτρια τῆς μονῆς. πῶς
ἐκτίστικεν μεθόσον κόπον, καὶ κίνδυνον, καὶ μὲ πόσης παλίκης³ καὶ συν-
δρομῆς, ἐπεριποιήθησαν τὰ με|τόχια⁴ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῆς καὶ ἐβου-
λώμην γράψαι καὶ πόσα δηνὰ ἐστὶν | ἐν τῇ συλογῇ τῶν μοναχῶν. καὶ
οἷα κατεπαλεσα πικρά. ἀλλ' ὁ καιρὸς βιά|ζει με εἰς ἕτερα. ἐπιδεὶ ἐπιχειρή-
15 σθαι τὴν ἐν τῷ καλλιστράτῳ ὄρη ὠκοισιν | καὶ τὴν ἀνακτισιν τῆς σεβα-
σμίας μονῆς τῆς εἰς ὄνομα τιμώμενον ἄγιον γε|ωργίον.⁵ κακείθεν μετανα-
στεύω συχνὰ ἀπ' ὄρους εἰς ὄρους. καὶ ἀπὸ τοῦ καλλι|στράτου ἐρχόμενος ἀ-
πάνο εἰς τὴν κορυφήν. εὐρῶν πεπαλαιόμενον καὶ χα|λασμένον θέμελιον. καὶ
τόπος δίσβατος καὶ λόγκος πολὺς διὰ ἀποκάλυ|ψιν θεοῦ ἐρχομένου μου ἀ-

¹ Δὲν μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἀμασείας Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, Ἐκκλησ. Ἀλή-
θεια 1888, τόμ. 9ος, σελ. 158 160.

² δευτεράριος: βιβλιοκράτης, διαχειριστής.

³ παλίκη: πάλη (·)

⁴ μετόχια: κτήματα, κυρίως ἀγροτικά καὶ ἐκτάσεις.

⁵ Ἅγιος Γεώργιος: ὁ κοινῶς λεγόμενος Σκήτη, ὅστις εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς
Ν.Δ. ἀποκρήνου κλιτύος τοῦ Καλλιστράτου ὄρους καὶ ἄνωθεν πυκνῆς βλαστήσεως.
Ἡ μετάβασις εἰς τοῦτον τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἁγίου ἐγένετο διὰ στενωποῦ. Κατόπιν κα-
τερρίφθησαν οἱ βράχοι καὶ ἡ μετάβασις γίνεται μέχρι καὶ σήμερον δι' ἀναβατή-
ρος (καροῦλι), ἀπὸ τῶν ὑπορειῶν τοῦ ὄρους. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης διακρίνονται
τὰ παράθυρα, ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἀχυβὰς τοῦ ἱεροῦ μετὰ τοῦ ὀδοντογισώματος, πεποι-
κιμένου διὰ τεμαχίων κεράμων, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ κρῖκος τοῦ ἀναβατήρος. Λόγω
τοῦ ἀποκρήνου ἐδάφους ἐτὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν δὲν ἐγνωρίζομεν τὸ ἐσωτερικὸν
τοῦ ναοῦ. Ἐσχάτως ὁμοῦς ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας ἐν τῷ γυμνασίῳ Γρεβενῶν
κ. Ἰωάν. Ζιώγας, ἀνελθὼν διὰ τοῦ ἀναβατήρος, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν
γέμει τοιχογραφιῶν, αἵτινες δὲν εὐρίσκονται εἰς καλὴν κατάστασιν. Ἐπίσης μᾶς ἀπέ-
στειλε πρὸς δημοσίευσιν τὴν σφωζομένην ἐπιγραφὴν τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ, ἣτις
ἔχει ὡς ἑξῆς: 1793 Ἰουνίου 17 Διὰ συνδρομῆς Ζαχαρίου Ἱερομονάχου καὶ ἐξόδων
λοιπῶν πατέρων καὶ τέκτονος ἐκ Μιλανῆ.

Μιλανῆ ἢ Μυλισκὸ ἢ Μελέντσιον ἢ Μελανή, τέως βυζαντινὸν χωρίον

- 20 πάνου εἰς τὸ ὄρος. καὶ δουλεύοντας τὸν τόπον εὐρῶν | τὴν εἰκόνα ⁶ τοῦ σω-
 τῆρος χριστοῦ. τῆς μεταμορφώσεως καὶ κὶ μὲ πολλοὺς κόπους καὶ | μόχθους
 ἀνήγειρα τὸν ναὸν τοῦ σωτῆρος χριστοῦ. τῆς μεταμορφώσεως. μετὰ τῶν |
 κελίων καὶ τράπεζαν, καὶ ἀρχωνταρίκην καὶ μανκιλίον.⁷ καὶ ἀμπελικαῖς ⁸ |
 καὶ τὰ μετόχια. μετὰ δύο μοίλους. καὶ τὴν σύνητσα.⁹ καὶ τὴν λογκά ¹⁰ μὲ
 25 τὰ ὄρι|ά της. καὶ μὲ τὰ χωραφια τῆς κλισούρας ¹¹ καὶ εὐρίσκοντε καὶ τὴν
 σήμερον τ' αὐτὸ πεπαλαιωθὲν βούλομαι προσπιάσαι ¹² θεοῦ βοηθοῦντος
 ἔαν καὶ φθάσω | ταύταις νοῶν ταῖς φροντίσι περιπλακεῖς καὶ τὸ ἀπληρω-
 φόρητον τοῦ θανάτου | φοβηθεῖς ἔκρινα γράψαι κἄν μικρὰν διαθήκην διὰ
 πολλῆς τῆς πρὸς ὑ|μᾶς ἀγάπης. ὅθεν παραινῶ καὶ παραγγέλω πάντας, ἐν τῷ
 30 ὀνόματι τοῦ σωτῆρος | χριστοῦ ἵνα κοινωβιακῶς πολιτεύεσθε ἀπὸ τὴν σή-
 μερον εἰς πᾶν ὅτι καὶ ἂν ἔ|χετε, βρωτα καὶ πωτὰ καὶ ἐνδύματα. καὶ εἰς χρυ-
 σὸν καὶ ἀργύριον. προπᾶν|των δὲ τὴν εἰς θεὸν ἀγάπην. καὶ τὴν εὐλάβειαν
 καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰς ἀ|λλήλους τε πνευματικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνιαν.
 τιμάτε οὖν ἀλλήλους. καὶ ὑποτάσε|σθε ἐν φόβῳ θεοῦ, καὶ ἐκρατεύεσθε ἐκ
 35 πολλῶν βρωμάτων. καὶ μὴ σπαταλί|ζεσθε ὡς οἱ κοσμικοί. καὶ μὴ γελάτε ὡς
 τὰ ἔθνη, καὶ μὴ ἀργολογεῖτε καὶ κοφη|ρομιλεῖτε εἰς τὴν ῥούγαν ¹³ ὡς αἱ πε-
 λαί ¹⁴ τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ σιωπάτε καὶ λέγε|τε κύριε ἰησοῦ χριστὲ ἐλέησον
 με. καὶ μὴ προδίδετε καὶ ἐγκαλίτε ἀλλήλους ὡς Ἰ|ούδας.
 καὶ μὴ φανερώτε τὰ μυστηριακά σας εἰς τοὺς κοσμικοὺς ὡς Ἰουδας. καὶ
 40 ἐμ|πέζετε ἀλλήλους. ὡς οἱ χαναναῖοι ¹⁵ τὸν πατέρα αὐτὸν καὶ μὴν μεθύσκ-
 σθαι | οἶνω ὡς οἱ σοδομοῖται. καὶ μὴ βλασφημεῖτε ὡς οἱ Ἰουδαῖοι. καὶ μὴ

καὶ νῦν τοπωνύμιον, μεταξὺ Ποντινῆς καὶ Σαρακίνης Ν.Δ. τοῦ Μπουρίνου ὄρους, ἐγ-
 καταλειφθὲν παρὰ τῶν κατοίκων πρὸ ἑκατονταετίας, σφριζομένης μόνον μιᾶς μικρᾶς
 ἐκκλησίας.

⁶ Εἰκὼν Σωτῆρος Χριστοῦ: σφίζεται ἀνηρτημένη εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Ἱε-
 ροῦ Βήματος, τυγχάνει δὲ ἀργυροκόσμητος, θεωρουμένη ἐφέστιος τῆς μονῆς. Τὸ
 πρόσωπον λόγφ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου εἶναι δυσδιάκριτον.

⁷ μανκιλίον: ἀρτοποιεῖον.

⁸ Ἀμπελικαῖς: μετόχιον, ὅπου διέμεινεν ὁ οἰκονόμος τῶν ἀμπελώνων, εἰς ὃ ὑ-
 πῆρχε καὶ ἀποθήκη τῶν διὰ τὴν καλλιέργειαν τούτων χρησιμοποιοιμένων ἐργαλείων.

⁹ σύνητσα.

¹⁰ Λογκά: τοπωνύμιον καὶ πόρος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Καλλιστράτου ὄρους
 καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθῶν τοῦ Ἀλιάκμονος. Καλλιεργήσιμον κτήμα τῆς μονῆς,
 ἐξευγμένον μέχρι τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου διὰ καλωδίου (καροῦλι). Διὰ τῆς
 μεθόδου ταύτης διήρχοντο οἱ Μακεδονομάχοι. Κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέ-
 μους 1912 - 13 ἡ Πέμπτη Μεραρχία ὑπὸ τὸν Ματθαίουπουλον ἐπιχείρησεν ἀνεπιτυχῶς
 διέλευσιν διὰ ζεύξεως αὐτοῦ. Βλ. Γ. Β ὡ κ ο υ, Βαλκανοτουρκικοὶ πόλεμοι, σελ. 630.

¹¹ Κλεισοῦρα: τοπωνύμιον παρὰ τὴν μονήν.

¹² βούλομαι προσπιάσαι: θέλω νὰ ἐπιληφθῶ τοῦ ἔργου.

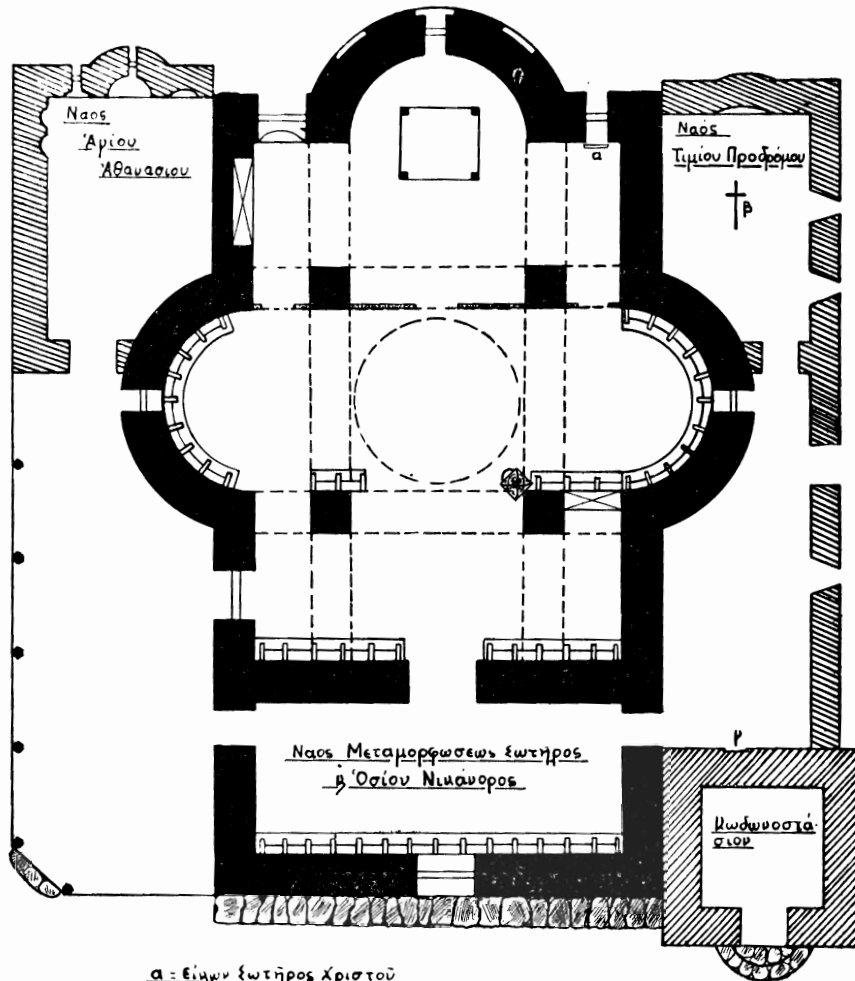
¹³ ρούγα: στενὸς διάδρομος μεταξὺ οἰκοδομῶν.

¹⁴ πελαί: κοιναὶ γυναῖκες.

¹⁵ Χαναναῖοι: Βλ. Γέννησις Κεφ. ι' παρ. 6 - 18.

μετεορίζεσθαι ὡς οἱ ἄσοφοι. ἀλλ' ὡς σοφοὶ καὶ ὀρθόδοξοὶ χριστιανοὶ καὶ μοναχοί. εὐσεβῶς καὶ δικαίως πολιτεύεσθαι. καὶ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων. ὅσα ἐν τῷ νόμῳ ἔγραψαν περὶ πίστεως. καὶ περὶ πο-

Ἐκκλησία Μονῆς ἐν Καλλιγράφῳ ὄρει (Ζάβορα)

α = εἶκον ἑωτήρος Χριστοῦ
β = Τάφος ὁσίου Νικάνωρος γ = κτητόριμῆ ἐπιγραφή

45 λιτίας καὶ ὅσα τὸ τυπικὸν τοῦ | ἁγίου σάββα ¹⁶ διακελεύη περι τάξεως ἐκ-
 κλησιστικῆς. καὶ περὶ ἀρετῆς | ὄντως κρατεῖτε. καὶ γυναῖκα μὴ εἰσέλθη εἰς
 τὸ μοναστήριον. μήτε καλογρέ|α. μήτε κοσμική. μηδὲ κἂν βασιλίσσα. ἢ βα-
 σιλέως μήτηρ ἢ θυγάτηρ | μηδὲ νέον παιδί ¹⁷ δεχθεῖτε ἀπὸ τούτους δέκα οκτὼ
 50 χρόνους καὶ κάτω. ὅσοι δὲ | εὐρέθησαν πρώτης διαθίκης μαινέτωσαν. ἐν
 τῷ μοναστηρίῳ. μήτε παιδί|ον κοσμικὸν ¹⁸ μανθανέτω αὐτόθεν γράμματα.

¹⁶ Σάββα τυπικόν: Βλ. Παπαδοπούλου Α. Χρυσόστομου, Ἰστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, σελ. 181.

¹⁷ παιδί: } Ἡ μονὴ κατὰ καιροὺς ἐβοήθησε τὴν παιδείαν διὰ δω-

¹⁸ παιδίον κοσμικόν: } ρεῶν τῆς ἡ καὶ μεμονωμένως ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἢ ἀποστέλλουσα μαθητὰς δι' ἐξόδων τῆς εἰς τὸ Γυμνάσιον Κοζάνης, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν δημοσιευομένων στοιχείων:

Νικάνωρ ὁ Σεβάσμιος, διὰ τῶν Πρεσβειῶν του, νὰ σᾶς
 ἀμείψῃ δι' ἐμὲ Δοῦλον τὸν ταπεινόν του.

Ὁ Μοναχὸς Γαβριήλ ὁ Ζαβορδινός.

Καὶ δι' ἐμὲ ὁ ἴδιος Ἀνταμοιβὴν νὰ κάμῃ, καθὼς ποθῶ
 καὶ εὐχομαι ἐν πάσῃ μου Δυνάμει.

Ὁ Μοναχὸς Θεόφιλος ὁ Ζαβορδινός

(Φιλολογικὸς Τηλέγραφος 1819 Βιέννης, σελ. 185. Καὶ Καλλιόπη Βιέννης 1819, σελ. 192).

Ὁ ἀρχαῖοι Πρόγονοί μας, τῆς Παιδείας ἐρασταί,
 οἱ Ἀπόγονοί σας τώρα εἶν' ὁμοίως Φροντισταί.
 Κι' ἄρχισαν νὰ προχωρῶσιν εἰς Ὀδόν σας τὴν ποτέ,
 καὶ Σχολείων κατὰ Τόπους εἶναι Πλήθος συστηταί.
 Καὶ χαρῆτε τοὺς τοιοῦτους, καὶ δεχθῆτε κοινωνοί,
 τῆς Εὐκλείας σας νὰ γένουν, καὶ καθεὶς νὰ τοὺς 'παινῇ.
 ὁ μοναχὸς Γαβριήλ Ζαβορδινός.

(Ἀγγελία. Χ. Μεγδάνη 1820 Σελ. 24).

Συνεδρίασις τῆς 9ης Ἰουνίου 1899

Σήμερον ἐνάτην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ ἐνάτου ἔτους, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τετάρτην καὶ ὥραν δεκάτην τῆς ἡμέρας τουρκιστὶ συνήλθον τὰ μέλη τῆς ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Βαλταδωρείου Γυμνασίου ἐπιτροπῆς εἰς συνεδρίαν ἐν τῇ Μητροπόλει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπιτρόπου τῆς Α. Σεβ. τοῦ Μητροπολίτου αἰδεσιμωτάτου οἰκονόμου κ. Ἰωάννου. Ἀπαρτίσας γενόμενης μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἔγκρισιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἀνεγνώσθη ἡ ὑπὸ ἡμερομ. 7 Ἰουνίου ἐπιστολὴ τοῦ πατρὸς Διονυσίου μοναχοῦ ἐκ Ζάβορδας, δωρησαμένου διὰ τὴν ἀνάγερσιν τοῦ Γυμνασίου δέκα λίρας. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν ἵνα ἐκφρασθῶσι τῷ δωρητῇ αἱ εὐχαρισταὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τούτῳ, ὡσαύτως δὲ ἀφιέρωσεν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν μίαν λίραν ὀθωμανικὴν καὶ ὁ παπᾶ Κωνσταντῖνος ἐκ τῆς αὐτῆς μονῆς. Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ δοθῶσιν αἱ ἑνδεκα αὐταὶ λίραι πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἐπιτροπῆς κ. Γ. Πασσιαλῆν, ὅστις καὶ παρέλαβεν αὐτάς.

Ὁ πρόεδρος

Τὰ μέλη

Κ. Α. Γκάγκαλης, Γεώργ. Θ. Πασσιαλῆ
 Νικόλαος Μουμουζιάς, Θωμᾶς Τιάλιος
 Δημήτρ. Ν. Τσιατσιώνης

μήδε ἀνάξιον τινὰν χειροτονεῖτε διάκονον ἢ πρεσβύτερον. μήτε φθονερόν, μήτε μέθυσον ἢ ἠυριστήν ἢ παιδαριστήν. ἢ φιλοκάβαλον. ἢ φιλοσυμποσιαστήν. οὔτοι γὰρ ἐρῆμοσαν τὰ μοναστήρια καὶ τὸν κόσμον. καὶ ἄλλο δὲν παραξείνη τὸν θεὸν ὡς ἀνάξιος | ἱερεὺς ἢ διάκων. διὰ τοῦτο οἱ μέλλωντες
 55 γενέσθε διάκονοι καὶ ἱερεῖς. | ἔστοσαν καθαροῦ καὶ ἀκαταγνώστου βίου. ἔχοντας καλὴν μαρτυρίαν²⁰ ἔσωθεν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν πατέρα. καὶ ἔσωθεν ἀπὸ πάντας ἀνθρώπους. καὶ πρώτου χειροτονηθῆναι καὶ μετὰ τὴν χειροτοनीαν. νὰ μὴ δὲν τρογοπιναρίζουν²¹ μετὰ | ἄλλοπιστους. μήτε με λατίνους. μήτε με λατίνους μήτε νὰ φαίνονται | μετ' αὐτοὺς μήτε φιλίαν ἢ
 60 ἀγάπην νὰ ἔχουν μετ' αὐτοὺς. μήτε εἰς κρίσιν | νὰ ὑπάγη διάκονος ἢ πρεσβύτερος. ἀλλὰ ταῖς ἑξωτεραῖς κρίσιν καὶ | ταῖς χοντροδουλίαις. καὶ ταῖς ἀπανδοχαῖς τῶν αὐθεντάδων νὰ ταῖς βλέπουν οἱ ἰδιώτες. καὶ οἱ γέροντες τοῦ μοναστηρίου μὲ πολλὴν φόβον καὶ τρόμον, καὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν πρὸς τὰ ἔξωδα. εἰ δὲ τίς θελησῇ. νὰ τρογοπιναρίζῃ με αὐθεντάδες τοῦ
 65 καιροῦ τούτου ὡς εἶναι οἱ Ἰσμαηλεῖτες.²² καὶ νὰ διὰβένῃ ὁ λογος εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ἔχει φιλίαν με ταυτούς. ἄς ἀφίση τὴν ἱεροσύνην. καὶ οὔτως ἄς διώκει τοιαύταις ὑπόθεσες. καὶ ἱερομόναχον μὴ | γινώσκοντας τὰς ἀγίας γραφὰς ὡς πρέπη, ἠγούμενον μὴν ποιήσετε. ἀλλὰ μανθανέτω πρότερον τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς, καὶ τότε γινέσθω διδασκάλος, καὶ ἠγούμενος.
 70 ἐπιδεῖ μὴ οἰδῶς νόμον πῶς διδάξῃ νόμον. | πῶς διορθῶσῃ πῶς κανονίση τυφλὸς γὰρ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγεῖ. ἀφότεροι | εἰς βοθῆνον²³ ἔμπεσονται, φησὶ ὁ κύριος. ἐὰν δὲ μὴ εὐρεθῆναι ἄξιο γεννηθῆναι | ἠγούμενος. ἀπ' αὐτῆς τῆς μονῆς τοῦ σωτήρος χριστοῦ. καὶ κινδυνεύῃ τὸ μοναστήριον χωρὶς ποιμένα. σκεψάτωσαν οἱ γέροντες τοῦ μοναστηρίου. καὶ τῆς συνάξεως. καὶ ἐρω-

(Κώδιξ πρακτικῶν ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς διαχειρήσεως διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Βαλταδωρείου Γυμνασίου ἀπὸ 27ης Δεκεμβρίου 1897 - 1900, σελ. 21).

Ἐποσχετικὸν Ἱερᾶς Μονῆς Ζάβορδας

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἠγούμενος καὶ ταμίας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ζάβορδας ὑποσχόμεθα νὰ πληρώσωμεν, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην πρόφασιν καὶ ἀναβολήν, τὴν εἰς τὰ σχολεῖα Γρεβενῶν τριακοντάλιον τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς συνδρομὴν ἑτησίαν εἰς τρεῖς δόσεις ὡς ἑξῆς: δέκα λίρας κατὰ Μάρτιον, δέκα λίρας κατὰ Μάϊον καὶ δέκα λίρας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἡτοι τὴν 30ὴν Ἰουνίου χωρὶς ἄλλο.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ζάβορδας τῇ 8ῃ Ὀκτωβρίου 1903

Ὁ ἠγούμενος

Ὁ ταμίας

Γερμανὸς

Νικόδημος

(Κ. Π. Ζαβιτσιάνου, Ἀρχεῖα ἔθνικῶν εὐεργετῶν, τευχ. Ε', 1930, σελ. 5)

²⁰ μαρτυρίαν: συμμαρτυρίαν χειροτονίας.

²¹ τρογοπιναρίζουν: συνεστιάζονται.

²² Ἰσμαηλεῖτες (Ἰσμαηλίται): Ὀθωμανοί.

²³ βόθηνον (βόθυνον): Βλ. Ματθαίου, κεφ. ΙΒ', παρ. 11, κεφ. ΙΕ', παρ. 14, ὡς καὶ Λουκᾶ κεφ. Γ', παρ. 39.

75 τάτωσαν μετὰ ἀκριβίας καὶ τοὺς ἰδιώτας.²³ καὶ ἐὰν εὐρεθῆ | πρόσωπον εἰς
 τὴν μονὴν τοῦ σωτήρος χριστοῦ τοῦ μετεώρου. προσκαλεσάσθωσαν αὐτόν
 καὶ ποιήσουσιν ἡγούμενον. καὶ ἂν δὲν εὐρεθῆ ἐκεῖ ἄς ἐξεζητήσωσιν ἐκ | τῆς
 μονῆς τοῦ βαρλαάμ. καὶ ἐὰν καὶ ἀπέκει γένη ὑστέρισις. νὰ πηγένετε | εἰς τὸ
 80 κίριον τοῦ ἔμοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνασκητοῦ κῦρ διονυσίου. μετὰ πολλῶν |
 δακρῶν, καὶ ὁμογῶν καὶ στεναγμῶν. νὰ προσκαλεσετε τίμιον πρόσωπον |
 διὰ ἡγούμενον, ἐὰν δὲ μὴ εὐρεθῆ πρόσωπον ἄξιον λόγῳ καὶ ἔργῳ, εἰς τὰς |
 προειρημέας μονάς. ποιησάτωσαν καὶ τὸν τυχόντα ἐν τῇ μονῇ μόνον ἔστῳ
 εὐλαβεῖς καὶ σόφρον. καὶ ἄξιος ἱερέυς. παραγγέλω δὲ καὶ τούτο, ἵνα μὴ γέ-
 85 νειτε χειροτονιῶς ἡγούμενος τοῦ ἁγίου ἀρχιερέως. διότι ὁ χειροτονηθεὶς
 ἡγούμενος παρὰ ἀρχιερέως, ὠφείλη μέγρην θανάτου εἶναι ἡγούμενος | καὶ ἡ
 παρούσα γενναῖα μικρόψυχος οὖσα. οὐ δήνατε τούτο υπομείναι. καὶ | διὰ
 τούτο ἀτοί τους οἱ μοναχοὶ ποιησάτωσαν τὸν ἡγούμενον. καθῶς ἤδα-
 90 σαν τὸ ἅγιον ὄρος. καὶ εἰς τὰς ἁγίας μονάς τοῦ μετεώρου. μόνον ἐρωτά-
 σαν τὸν ἀρχιερέα καὶ λαμβανάτωσαν συγχώρησιν. καὶ ὅταν μέλλουσιν | ποιή-
 σουν ἡγούμενον. προσκαλεσάσθωσαν τὸν εὐρισκόμενον ἡγούμενον | ἐν τῷ
 μετεώρῳ. ἢ ἐν τῷ βαρλαάμ. ἢ ἐκ τῆς ἁγίας μονῆς τοῦ τιμίου προδρο-
 95 μου. ἵνα μετὰ τὸν μνημονευθῆναι παρὰ τοῦ ἱερέως τὸν μέλλοντα γενέσθαι ἡγού-
 μενον. καὶ πάρῃ τὴν πατερίτζαν ὁ εὐρεθῆς ἡγούμενος ἀπὸ τὰ τρί-
 α μονα-
 στηρία ἃ προεγράψαμεν. ἀπὸ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ δεσπότου χριστοῦ | καὶ
 δίδωσι τὸν νέον ἡγούμενον τοῦ σωτήρος χριστοῦ τῆς μεταμορφώσεως. καὶ
 ἀσπαζετε | τὴν χεῖρα τοῦ εὐρεθέντος ἡγουμένου, ὁ νέος ἡγούμενος. καὶ λαμ-
 βάνει τὴν πατερίτζαν. καὶ ὅταν καθίσῃ εἰς τὸν θρόνον. ἀσπαζετε ὁ εὐρεθῆς
 100 ἡγούμενος τὴν | χεῖρα τοῦ νέου ἡγουμένου. καὶ δίδωσιν τὴν διαθήκην εἰς τὰς
 χείρας αὐτοῦ λέγων | αὐτόν. βλέπε ἀδελφὲ μὴ παρεβῆς τὴν ἐντολήν. μήπως
 ἕξης τὸ τῆς παρακοῆς | κρίμα, ἀλλὰ ἀνδρίζου καὶ κραταιοῦσθω ἡ καρδιά
 σου. καὶ πρόσθε μαλλον ἐπὶ | καλὸν τὸ καλόν. καὶ καθεξῆς ἀσπάζοντε ὅλοι
 οἱ ἀδελφοὶ τὸν καθηγούμενον.²⁴ παραγγέλω δὲ καὶ τούτο, ἵνα μὴν ἀπέρχων-
 105 τε εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν κοσμικῶν | οἱ μοναχοί. μήτε ἀπὸ τὸ μοναστήρι
 μήτε ἀπὸ τὰ μετόχια, ὅτι λέγει ὁ θεῖος | νόμος ἀββὰς εἰς λιτὴν ²⁵ κοσμικῶν
 καθήσας, ὡς νεκρὸν λογεῖζετε αὐτόν ὁ θεὸς | ἵνα δὲ καὶ ἐργοχειροῦν οἱ μο-
 ναχοὶ ἐν τοῖς κελλίοις αὐτῶν. καὶ ἄλλος ἐν ἀμπέλῳ, καὶ ἄλλως ἐν κήπῳ. καὶ
 ἕτερος ἐν περιβολίῳ ἐργαζέτωσαν. καὶ μὴ καθεζέτωσαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπὶ

²³ ἰδιώτας: προσκυνητάς.

²⁴ Καθηγούμενον: παλαιότερον συνήρχοντο οἱ μοναχοὶ εἰς τὸ ἡγουμενεῖον καὶ ἐξέλεγον τὸν ἡγούμενον τὴν 1ην ἐκάστου ἔτους. Ἀπὸ 20ετίας ὁ ἡγούμενος διορίζε-
 ται ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Γρεβενῶν, εἰς ὃν ὑπάγεται ἡ Μονή.

²⁵ λιτὴν: πανήγυριν, ἐορτήν.

τὴν λόζαν²⁶ ἀργολογοῦντες. χεῖρα νὰ μὴν ἀπλώσει κανὶς εἰς | ἄλλον καὶ τύψει
 110 τον. εἶδέ τις τολμῆσει, διοχθεῖτώ ~~τῆς~~ μονῆς, καὶ ἀφίνω λοιπὸν τὸ μοναστή-
 ριον ἐλεύθερον καὶ αὐτεξούσιον. εἰς καταδιαδοχὴν μοναχῶν. ἀπὸ μοναχούσ
 εἰς μοναχούς. καὶ ἀπὸ ἡγούμενον εἰς ἡγούμενον. καὶ τινὰς κοσμικοὺς νὰ | μὴν
 τὸ ὀριζει. μηδὲ νὰ τὸ διακρένει. καὶ τὸν ἀρχιερέα νὰ τιμᾶτε καὶ νὰ τὸν μνη-
 115 μονεύετε. καὶ νὰ τὸν ἀγαπάτε. καὶ μήτε νὰ ἐγκαλεῖσθε εἰς αὐτόν. μήδε νὰ κρί-
 νεσθαι μήδε εἰς ἀόχωντας. ἀλλ' αἰτί σας διακρίνεσθε. καὶ διορθοῦσθε. καὶ |
 τιμᾶτε πᾶσαν ἀνθρωπίνην σειρὰν καὶ πᾶσαν γλώσσαν. καὶ τινὰν μηδὲν | ἠύ-
 ρίζετε. καὶ τινὰν μηδὲν διαβάλετε. καὶ μήδὲν συκοφαντήτε. καὶ εἰς | τὴν ἑορ-
 τὴν μὴ καλῆτε τινάν. μόνον εἴτις ἔλθη ἀτός του καὶ ἐκείνον καὶ δέχεσθε | καὶ
 120 τὰ μετόχια ὅπου ἐπεριποιήθειμεν, μετὰ πόλλων κόπων καὶ μόχθων καὶ | ἐξώ-
 δων, μὴν τὰ ἀφίσετε καὶ χαλάσουν. τὰ ἄνωθεν γεγραμμένα. ταῦτα | τὰ προ-
 ειρημένα φιλάξατε. καὶ ἀπὸ ἄλλα μοναστήρια μὴν δέχεσθε πλείων ἡμερῶν
 τριῶν. ταῦτα φιλάξατε ὡς ἔφην. ἵνα ἡ τοῦ θεοῦ χάρις. καὶ τὸ ἔλεως | εἴη
 μετὰ πάντων ὑμῶν ἀμήν : εἶδέ τις τολμῆσει. καὶ μελετήσῃ διὰ ὀριθ|μίαν.²⁷
 125 καὶ ἔχει αὐτόθι πεκούλιον²⁸ χοριστόν καὶ πέρνη ἀπὸ ψυχωδωσήματα ὅπου
 δίδουν οἱ χριστιανοὶ διὰ πρόθεσας. σαρανταλείτουργα²⁹ ἢ μνημόσυνα. ἢ
 καὶ οἱ | μοναχοὶ ἢ ἰδιῶτες, ὅπου διακρατοῦν τὰ μούλκια³⁰ τοῦ μοναστηρί-
 ου. καὶ γίνοντε κοινόμοι καὶ παρακονόμοι. καὶ χαρακαρέοι³¹ καὶ μοιλονά-
 δες, καὶ πιστικοί,³² καὶ τζέλνικοι,³³ εἰς πρόβαρα καὶ γελάδια. ἢ καὶ ὁ εὐρι-
 σκόμενος ἡγούμενος καὶ προηγούμενος | ἢ καὶ ὁ λεγόμενος δοχειάρης,³⁴ ἂν
 130 πουλοῦν ἢ γένημα κριφὰ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον. | ἢ ἄλλα τίποτες, ἢ κρασί ἢ
 οσπρήματα. ἢ χαλκοὺς πουλῆ σηδερικά. ἢ μουτάφης³⁵ ἀπὸ τὴν τέχνην του
 κριφά. ἢ τζαγκάρις πουλῆ παπούτζια, ἢ ἄλλην | τινὰν ποδεσία, καὶ ὀδοχειάρ-
 ρης κρίβει τίποτες ἀπὸ τὸ δοχεῖον. ἢ ὁ ὀράπτης ἐπέρνη ὀραπτικά. ἀπὸ καλο-
 γέρους. ἢ ὀράπτη ξένα καὶ πέρνη ὀραπτικά | καὶ δὲν τὰ δίδει εἰς τὸ μονα-
 135 στήρι. ἀμὴ τὰ διακρατεῖ χῶρια καὶ λέγει ἀπὸ τὴν τέχ|νην μου τὰ ἔχω, καὶ
 δὲν τὰ βάνη εἰς τὸ μέσος, ἢ ἵναι τινὰς ὅπου ἔχει ἰδιώτου ἄς|πρα,³⁶ ἢ πα-

²⁶ λόζαν (λόντζα): ἀκάλυπτος χῶρος πρὸ τοῦ ἡγουμενείου, ἔνθα ὑπάρχουν πεζούλια.

²⁷ ὀριθμίαν: παράβασιν τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς.

²⁸ πεκούλιον: ἀτομικὸν βαλάντιον.

²⁹ σαρανταλείτουργα: ὑπονοεῖ τὰς ἐπὶ 40 ἡμέρας διδομένας προσφορὰς τῶν συγγενῶν τοῦ θανόντος.

³⁰ μούλκια: κτήματα τῆς μονῆς (γαϊώδεις ἐκτάσεις).

³¹ χαρακαραῖοι: σφαγεῖς ζώων.

³² πιστικοί: ὑπερβαίνει μὲ συμφωνίαν (ποιμένες).

³³ τζέλνικοι: τσελιγκάδες.

³⁴ δοχειάρης: ἀποθηκάρχος.

³⁵ μουτάφης: κατασκευαστὴς ταπήτων ἐκ τραγομάλου (μουτάφια)

³⁶ ἄσπρα: τουρκικὰ νομίσματα.

140 τρικά του καὶ τὰ διακρατεῖ χώρια του, καὶ δὲν τὰ κοινοβιάζει. ὅτι οὗτος | νὰ
 δόση τὸν θάνατόν τοῦ ἀνανία καὶ τῆς σαπφῆρας,³⁷ καὶ ἐκ τῆς μονῆς ἐξωρι-
 ζεσθῶ | ἢ εἶναι τιναῖς ὁποῦ γεύουν νὰ ἰσάζουν ἀφεντικαῖς δουλείαις τοῦ
 145 μοναστηρίου. | καὶ ἐξωδιάζει ὀλίγα καὶ εἰς τὸν λογαριασμόν ῥίχνη πολλά,
 διὰ νὰ κρατεῖ ἐκεῖνα | διὰ πεκούλιον. ἀπὸ αὐτούνοὺς ὄλους ὁποῦ ἐπροείπα
 καὶ ἔγραψα. κἄν μικρὸς ἢ μέγας κάμη ζαβίαν³⁸ εἰς τὸ μοναστηρί. καὶ που-
 λῆ καὶ κρεμήζει. καὶ κλέπτει | διὰ νὰ ἔχει πεκούλιον. ἢ δεχθῆ σπανὸν ἀπὸ
 145 δεκαοκτῶ χρόνον καὶ κατω. | ἢ παιδίον μανθάνη κοσμικόν. ἢ γυναῖκα ἀφι-
 σει εἰσελθεῖν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. ἢ | χειροτονίσουν ἀνάξιον διὰ χειροτονίαν.
 ἢ ἵναι τινὰς ἀνάξιους καὶ καταφρονεῖ | τὸν θεὸν καὶ λειτουργᾶ. ἢ ἀπέλθῃ
 καὶ ἐγκαλέσῃ τὸ μοναστήριον. εἰς τοὺς κρατούντας | τοὺς λεγομένους ἰσμαη-
 λίτας, ἢ εἰς ἄρχωντας, ἢ εἰς ἀρχιερέαν, ἢ περιπατήῃ εἰς πανηγύρια κοσμικά,
 150 ἔξω ἀπὸ ἀνάγκη τοῦ μοναστηρίου. ἢ ζητίαις³⁹ κάμουν ἄβουλα τῶν πατέρων
 ἔξω ἀπὸ ὀλίγον οἶνον ὁποῦ διετάξαμεν συνάζεσθαι διὰ τὸ θέρδος εἰς τὸν
 κόσμον. καὶ εἰς τὴν ἑαυτὸν στάδιαν ἤγουν εἰς τὴν ἑορτήν τοῦ σωτήρος. καὶ
 ὀλίγον σῆτον εἰς τὸ γρεβενῶ. καὶ ἄλλω εἰς ἄλλαις χώρες καὶ ἀπανταχοῦ.
 εἰδὲ εἴτις παρέβῃ τὴν παρούσαν μου διαθήκην. καὶ εὐγη ἔξω | ἀπὸ τὰ ἀνω-
 155 θεν γεγραμμένα ἄπερ ἔγραψα. καὶ ἐπαρήγγειλα. καὶ καταφρονήση τοὺς θεί-
 ους νόμους τῶν ἁγίων πατέρων. ἔχω αὐτὸν ἀφορεσμένον | καὶ ἀσειγώρη-
 τον. παρὰ θεοῦ παντοκράτωρος. καὶ παρὰ τῆς δημοσύου καὶ | ἀδαιρέτου
 τριάδος. καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλωντι. καὶ ἡμερεῖς αὐτοῦ | μετὰ
 τοῦ προδότου ἰούδα. ἐχέτω δὲ καὶ τὰς ἀρχᾶς τῶν τριακοσίων δέκα | καὶ ὀκτῶ
 θεοφόρων πατέρων. τῶν ἐνικαία συναθρισθέντων ἀμήν :

160 Ἐν μηνὶ ὀκτωμβρίῳ. ἰνδικτιώνος, β̄

N. P. ΔΕΛΙΑΛΗΣ

³⁷ σαπφῆρας: Βλ. Ἐγκυκλ. Πυρσοῦ, τόμ. Δ', σελ. 536, στήλη Α'.

³⁸ ζαβίαν (ζαβιάν): δόλον.

³⁹ ζητίαις: ἐράνους.